

oud broek.nl

DECEMBER 2012

- *Juffrouw Tromp, alom geliefd*
- *Geluckwenschingen voor burgemeester Koker*
- *Aardbeving bij Het Schouw*

Op de voorpagina:
Juffrouw Tromp

COLOFON

Het bestuur van Vereniging Oud Broek in Waterland:

Naam	Positie	E-mail	Telefoon
Dick Broeder	Voorzitter	d.broeder@hetnet.nl	020-4033032
Atsie Drijver	Secretaris, Collectie	atsiedrijver@zonnet.nl	020-4031201
Jan Maars	Projecten, Rondleidingen	j.maars@planet.nl	020-4031118 06-53923773
Aagje Bruijn	Collectie	j.j.wortel@hetnet.nl	020-4031216
Hillie Honingh	Penningmeester	hilliehonigh@gmail.com	020-4031567
Ron Baltussen	Beschermde dorpsgezicht	ronbaltussen@hetnet.nl	020-4033714
Frouke Wieringa	Broeker Bijdragen	brawier@xs4all.nl	020-4031858

Medewerkers: Studio Hans Mulder, Hanneke de Wit, Nico Merkelijn.

Correspondentieadres: Vereniging Oud Broek in Waterland, Buitenweeren 17,
1151 BE Broek in Waterland

E-mail: info@oudbroek.nl • <http://www.oudbroek.nl> • Rabobank: 31.07.02.194

ISSN: 2211-8675

Anneke Schilder, kleindochter van de alom geliefde juffrouw Tromp:

'Ik ging niet naar school, maar naar oma'

Je schoolcarrière beginnen bij juffrouw Tromp aan de Laan - het moet geweldig zijn geweest. Juffrouw Tromp heette Antje van Keulen, toen ze in 1904 op veertienjarige leeftijd als hulpe van juf Mertens op de bewaarschool begon. "Ik denk dat dat min of meer toeval was," zegt Anneke Schilder. "Ze woonde aan de Laan en daar zat op nummer 6, naast het huis van de familie Spaans, de bewaarschool."

Anneke Schilder - Prijs is de kleindochter van juffrouw Tromp. We spreken haar thuis in Broek in Waterland. Eind jaren veertig zat ze bij haar oma in de klas. Ze herinnert zich de kapstokjes, de wc'tjes, de banken en de kachel waar een hek omheen stond - handjes tegen de hete kachel: je moest er niet aan denken.

Oma was van 1889, vertelt Anneke Schilder. Oma's ouders en de grootouders van beide kanten waren echte Broekers. De grootouders van moederskant woonden aan de Laan 'in een van de rijkst versierde huizen', dat in 1914 in vlammen is opgegaan.

1910. Links Antje van Keulen

“Op de lagere school zat mijn oma in de klas bij de bekende meester Schoemaker, die veel ontzag inboezemde. Ze kon goed leren, maar toch moest ze als meisje van nog geen twaalf jaar in 1901 van school af. Ze steunde haar zeven jaar jongere broer Siem, die ook verder wilde leren. Dat mocht wel; hij is onderwijzer geworden.”

Tot 1913 sprong Antje van Keulen op de bewaarschool dikwijls bij. In dat jaar trouwde ze met Cornelis Tromp, die melkboer was. Juffrouw Tromp, heette ze nadien. Ze had inmiddels zoveel ervaring opgedaan, dat ze juffrouw Mertens geregeld mocht vervangen.

In 1915 kregen Antje en Cor Tromp een dochter, Corry ; in 1919 volgde Trijntje die later Tiny heette en de moeder zou worden van Anneke.* “Dat mijn oma trouwde en kinderen kreeg, weerhield haar er niet van te blijven werken,” vertelt Anneke. “Dat was bijzonder in die tijd. Tot 1923 was ze de vervangster van juffrouw Mertens; daarna werd ze zelf leidster van de bewaarschool.”

Opa Cor Tromp had een melkwijk in Amsterdam. Anneke: “Dat was zwaar werk, al die trappen op. De melkboer bracht destijds de melk naar boven. Hij was een goeie man, die thuis ook groente schoonmaakte of aardappelen schilde. Ook mijn overgrootvader, die na brand in zijn huis zestien jaar lang bij hen inwoonde, deed dat.”

Haar oma en opa woonden in het huis aan de Laan, waarin ook de bewaarschool zat. Het schoollokaal zat achterin het gebouw, vertelt Anneke. “Ik liep via de voordeur door de gang naar het klasje. De andere kinderen liepen door het steegje links van het huis en kwamen via de achteringang binnen. In de klas was ik één van de velen, ik deed aan alles gewoon met de anderen mee. Toch voelde het voor mij niet als naar school gaan: ik ging naar oma.”

Het afscheid van juffrouw Tromp in 1956

Anneke weet nog goed hoe het was bij haar oma in de klas. “Soms begonnen kleintjes te huilen, als hun moeder hen had gebracht en weg wilde gaan. Dan zei oma: gaat u maar gerust, want zodra u de steeg uit bent, is uw kind stil. Dat klopte; de kinderen voelden zich bij mijn oma op hun gemak. Oma kon ook heel mooi voorlezen en verhalen vertellen.”

Matjes vlechten

“Wat we zoal deden? Matjes vlechten was belangrijk. Hoe ouder je werd, en dus beter in het vlechten, des te dunner werden de vlechtmatjes en de vlechtrepren.” Anneke haalt een schrift tevoorschijn, dat ze al die jaren heeft bewaard. Inderdaad: op bladzij één zien we een grove vlechtmat, daarna worden de matjes steeds verfijnder. Keurig zijn ze, en heel precies.

“We vouwden ook bladwijzers en fotolijstjes van reepjes papier. Tegen Pasen waren we druk met het vouwen van doosjes; daar kwamen dan paaseitjes in.” De meeste kinderen speelden graag met blokken. “Ze waren van ongekleurd hout en moesten na het spelen weer puntgaaf in kistjes worden gedaan, anders ging het schuifdeksel niet dicht.”

Die blokken en kistjes moesten van tijd tot tijd worden schoongemaakt - en daar was opa dan weer goed voor. “Hij schrobde ze in een grote teil. Daarna lagen de blokken overal in het lokaal te drogen. Mijn broertje Kees Jan en ik werden ingeschakeld om ze weer netjes in de kistjes te doen.”

De bewaarschool ressorteerde onder de ‘Huiszittende Armenkas’. Anneke: “Boven in het huis van opa en oma was een geheimzinnige kamer, waarin wij niet mochten komen. Er stond een

speciale kast met serviesgoed, karaffen en sigaren. Op de tafel lag een voorzittershamer. In die kamer vergaderde het bestuur van de Huiszittende Armenkas. 'De heren komen weer', zei oma als het bestuur in aantocht was en het huis een extra poetsbeurt kreeg. De dag erna stonk het naar sigarenrook."

Toen Anneke klein was, was er nog echt sprake van standsverschillen, maar bij haar thuis, en ook bij haar grootouders, deden ze daar niet aan. "Voor mijn oma waren alle kinderen gelijk. Thuis, op school, ze was altijd en overal dezelfde lieve vrouw. Ze had overwicht, maar op een vriendelijke manier."

Zandbak

Als het mooi weer was, speelden de kleuters buiten in de zandbak. Oude potten, pannen, vergieten, lepels - ze vermaakten zich met van alles. Moesten ze weer naar binnen, dan werd het speelgoed in een hoek gegooid. "Dat maakte tot ons plezier een hels kabaal."

Midden in de zandbak stond een grote kastanjeboom. "In de herfst mocht je al-
lemaal een gelijk aantal kastanjes rapen. Met stokjes maakte je er poppetjes of beestjes van," vertelt Anneke. "Rond de boom speelden we 'De boom, die wordt hoe langer hoe dikker'. We hielden elkaar zingend bij de hand en cirkelden om de boom heen. Daarna ging het in omgekeerde richting, terwijl we zongen: 'De boom, die wordt hoe langer hoe dunner'."

***Dat maakte tot ons plezier
een hels kabaal***

In de zandbak zat een houten poort die op slot zat, maar er waren wel een paar spleetjes waar je doorheen kon kijken. "Je keek dan richting het water. Als we het getuf van de vuilnisboten hoorden, renden we naar de poort en riepen: 'De vullisboot, de vullisboot' of 'De bakkeboot, de bakkeboot'. Kwam de toeristenboot voorbij, dan was het: 'De vreemdelingenboot, de vreemdelingenboot'."

Anneke vertelt dat tante Corry haar oma weleens hielp op de bewaarschool. "Mijn tante had een prachtverhaal over de sinterklaastijd in de jaren dertig, begin veertig. Bovenin het schoollokaal zat een luik, dat een paar dagen vóór Sinterklaas op een kiertje stond. 'Sinterklaas is geweest', riepen de kinderen opgewonden en een beetje angstig. De dag erna was het kiertje groter, de dag erna nóg groter. Met Sinterklaas kwam er een heuse arm door de kier, die begon te strooien. De arm van tante Corry. Geen kind, dat dat ooit is vergeten."

Op 30 mei 1956 nam juffrouw Tromp afscheid van de bewaarschool. Ze was 66 jaar oud, ruim een halve eeuw juf geweest, maar had nog helemaal geen zin om te stoppen. De school aan de Laan werd echter gesloten; aan de andere kant van Broek in Waterland kwam een nieuwe school, Kleutervreugd. Juffrouw Tromp werd van alle kanten geprezen, overladen met cadeaus en in de bloemetjes gezet. "Ik ben misschien meer moeder dan juf geweest," zei ze in haar afscheidswoord.

Hanneke de Wit

*Tiny Tromp, de tweede dochter van Antje en Cor Tromp, trouwde met Pieter Prijs. In 1944 werd dochter Anneke geboren, die wij interviewden; in 1946 zoon Kees Jan. Anneke Prijs trouwde met Jaap Schilder, die in 2009 is overleden. Juffrouw Tromp overleed in 1974.

Een nieuwe weg 'in plaats van den smallen en bochtigen Meerdijk' Hart van Broek in Waterland gesloopt

Het leek wel een aardbeving, daar bij Het Schouw in de nacht van vrijdag 8 op zaterdag 9 april 1938. Het Algemeen Handelsblad stuurde er 'onzen speciaal verslaggever' op af. Hij meldde 'brede dwarsscheuren, diepe kloven en zandmassa's, die niet minder dan vier meter omlaag waren gezakt'.

Bij het Schouw werd eind jaren dertig gewerkt aan vervanging van de Paardenbrug over de Broekervaart door een enorm viaduct. Dat niet alleen: twintigduizend kubieke meter zand was aangevoerd voor de aanleg van, onder andere, een nieuwe weg naar Broek in Waterland 'in plaats van den smallen en bochtigen Meerdijk' (de Broekermeerdijk).

Dat zand was een te zware last voor het veengebied; het zakte dieper en dieper en dreef het veen in westelijke richting, waardoor de weg naar Purmerend 'acht meter kanaalwaarts' werd geschoven. Gelukkig was de laatste elektrische tram van kwart over twaalf naar Purmerend juist gepasseerd.

Ot van den Muijzenberg, die in 1939 in Broek in Waterland werd geboren en nu in Amsterdam woont, heeft het keurig uitgeknipte krantenknipsel met het verslag over 'de aardbeving' van zijn vader gekregen. Gerard van den Muijzenberg was als opzichter bij Provinciale Waterstaat dagelijks te vinden bij het grootse wegenbouwproject in Waterland. Het omvatte behalve de aanleg van het viaduct bij Het Schouw, de aanleg van de provinciale weg S 11, de bouw van een hefbrug in hartje Broek in Waterland en de aanleg van een voetgangersbrug, de Kippenbrug.

Gerard van den Muijzenberg

De werkzaamheden, bovenaan de Kippenbrug Uit: Broeker Berichten

De vader van Ot, vernoemd naar Ot uit 'Ot en Sien', had weg- en waterbouwkunde gestudeerd. "Je had de droge en de natte sector, die elkaar lekker konden plagen," zegt Ot. "Mijn vader zat in de wegenbouw, dus aan de droge kant. Hij werkte eerst op de tekenkamer bij Provinciale Waterstaat in Haarlem. Als opzichter kreeg hij veel meer verantwoordelijkheid. Om dicht bij zijn werk te zijn, verhuisde hij met mijn moeder in 1938 naar Dorpsstraat 12 in Broek in Waterland."

Daar werd, na Ot, nog een zusje geboren. "We hadden hier een geweldige tijd." Hoewel hij net vier jaar was toen de Van den Muijzenbergs Broek in Waterland weer verlieten, heeft Ot veel herinneringen aan ons dorp. "Misschien komt het door de spanning die eromheen hing," vertelt Ot, "maar ik zie nog zó voor me, hoe de Duitsers tijdens de oorlog de kerkklok achterop een vrachtauto meenamen." Ook weet hij nog hoe hij, samen met een buurjongen, met een bot keuknemesje onkruid tussen de straatstenen voor hun huis wegkrabde.

"Zijn werk was heel belangrijk voor mijn vader," vertelt Ot. "Hij schreef erover aan zijn broers en zus en plakte albums vol foto's." Ook toen al konden bouwwerken flink uitlopen. In plaats van de anderhalf jaar die ervoor stonden, duurde het vijf en een half jaar voordat in 1943 het project was afgerond."

Ot vertelt dat zijn vader de Kippenbrug heeft ontworpen. "Later, als ik op de middelbare school mijn huiswerk niet op tijd af kreeg, zei hij weleens: 'Dan haal je maar een nachtje door. Dat heb ik

De nieuwe weg.
In de nieuwe weg komt weer meer teekoning
Op de erven achter de Laan is een moters-
hooge zandijk verroez, welke aanvankelijk
nog al een verzakking onderhevig was en
een grondverschuiving in de vaart veroor-
zaakte, welke door een baggermachine moest
worden verwijderd. Thans is het geheel tot
staen gekomen en wordt het werk geëgalis-
seerd. Thans is men druk bezig met het in-
heien van de palen voor de workput op de
plaats, waar de peilers voor de brug zul-
len verrijzen, waartoe een groote heistel-
ling is aangebracht, waarvan van het hoog-
ste punt der masten de driekleur wappert.
Op het "Noetje" is het oeh en al bedrijvig-
heid, directloketten zijn aangevoerd, be-
tonnenen staan te wachten om straks hun
grijze inhoud uit te braken. Jonge dames
fungeeren in de directloketten en wagen
als "stewards" toehoudende nummers en op-
zichters van hun natje en droogje te
voorzien, waaraan ze in dit kille voor-
jaar - de kalender zegt, dat het Mei is,
maar we willen er nog niet goed aan -
nog meer dan anders behoefte hebben. Ver-
schillende personen hebben zich voor een
nigen tijd "mutterwoon" gevestigd, zelfs
ligt er aan het Leedende een woonark.
Al met al geeft dit een prettige bedrij-
vigheid, al zijn de onvermijdelijke zand-
stuivingen minder prettig. Ook in de Broe-
kermeer zijn de werkzaamheden in volle
gang. Locomotiefjes staan klaar, smalspoor
wordt gelegd om straks de zandtreintjes
te vervoeren. De "pannenmiserie" bij de
nieuwbouwhuizen is geëindigd, thans is el-
ken dag vooruitgang merkbaar.
Het leid van den arbeid klinkt in Broek
in Waterland....."

Viaduct bij Het Schouw

De nieuwe hefbrug

ook gedaan, toen ik de Kippenbrug moest tekenen." Het speelt zijn ouders dat ze, toen het werk was afgerond, naar Haarlem moesten verhuizen. Ot van den Muijzenberg is nog altijd trots op 'zijn eerste woonplaats'. "Heb ik gasten uit het buitenland, dan neem ik hen altijd mee naar Broek in Waterland. Dat vinden ze prachtig."

Slopershamer

Toen ons dorp alleen nog te bereiken was langs de 'smallen en bochtigen' Broekermeerdijk, liep de Dorpsstraat door tot aan de Jaagweg die naar Monnickendam ging. Een rij houten huizen langs de Jaagweg moest verdwijnen, toen de S 11 in zicht kwam. Ook aan de Dorpsstraat en langs de Broekermeerdijk ging de slopershamer flink tekeer; aan de Laan werden delen van achtertuinen afgesnoept. Het gerucht gaat, dat in totaal 26 huizen zijn gesloopt, maar niemand weet het zeker.

Kapper Bonte raakte zijn huis kwijt, evenals onder anderen Anton de Boer en kruidenier Plas. Aan de Parallelweg, evenwijdig met de S 11, kwamen nieuwe huizen. Bonte kwam terecht waar nu de OBM kantoor houdt en Plas verhuisde naar waar nu eetcafé 'De Drie Noten' zit. Het huis van Harm Mulder mocht blijven staan, maar dat werd nu brugwachtershuisje.

Maarten Ruiter, wiens huis ook onder de slopershamer viel, liet in 1939 een nieuwe woning bouwen aan Parallelweg 9. In dat huis wonen nu, al sinds 1949, Ruiters kleinzoon Kees van Schieveen en zijn vrouw. "De eerste tien jaar na ons trouwen hebben we bij mijn grootouders ingewoond, eerst bij allebei, later, na het overlijden van mijn grootmoeder alleen bij mijn grootvader," vertelt Kees van Schieveen. Vroeger grensde het huis aan een moestuin, tegenwoordig staat het op de hoek van Nieuwland.

Kees werd in 1924 geboren aan de Broekermeerdijk. Vader grossierde in melk; hijzelf werd later melkvervoerder. "Het was een en al boerderij aan de Broekermeerdijk, voornamelijk melkveebedrijven." Toen hij als jongen naar school moest, liep hij langs de Broekermeerdijk tot de Eilandweg, en dan over de Paardenbrug naar de Dorpsstraat - vervolgens naar de Laan voor de bewaarschool en later naar de lagere school aan het Roomeinde. (De Paardenbrug lag waar u nu de Zuiderbrug vindt bij de in/uitgang van de tunnel.)

Nee, zegt Kees van Schieveen, van protesten was geen sprake, toen voor de aanleg van de S11 en de hefbrug huizen moesten worden afgebroken. "Er kwam meer verkeer; het was lastig rijden langs de Broekermeerdijk, die vroeger smaller was dan hij nu is. Het was wel goed, dat er een nieuwe weg kwam."

Triest, misschien, de tweedeling van het dorp als gevolg van de aanleg van de S11? "Ook daar werd niet tegen geprotesteerd," antwoordt Van Schieveen. "Wel is achteraf vaak, en door velen, gezegd dat de weg beter buitenom, langs het Rooie Dorp, had kunnen worden aangelegd."

Kees herinnert zich de baggermachines, de drijvende bok van de firma Goedkoop, de vracht-auto's met grind en zand. De bagger en het puin op het Nestje, het stuk grond naast Neeltje Pater, waar nu tijdens de feestweek vuurwerk wordt afgestoken. De baggermolen. Het heien van de damwand en het leegpompen van de put op de plek waar de hefbrug moest komen.

Voor de aanleg van de S11, nu de N247 waar Van Schieveen op uitkijkt, reden kiepwagens met zand af en aan. "Op de eerste laag zand, kwam een laag slakken van de Hoogovens, dan kwam er weer een laag zand en ten slotte werden straatstenen gelegd en met een wals aangedrukt. Nu is de weg geasfalteerd, maar dat is pas veel later gebeurd."

Voor voetgangers en fietsers die van de ene kant van het dorp naar de andere kant wilden - en die toen nog gewoon de weg overstaken - werd over de Broekervaart de Kippenbrug aangelegd ter vervanging van de Paardenbrug.

De Kippenbrug maakte later plaats voor de kleine, schilderachtige ophaalbrug, de Zuiderbrug, die er nog altijd ligt. Veel vrachtverkeer over het water is er niet meer. De brug gaat tegenwoordig vooral open voor plezierboten. En, zoals onlangs weer, voor Sinterklaas.

Hanneke de Wit

Marken

Na het succes van vorig jaar organiseerde het bestuur woensdag 26 september weer een excursie voor de leden. Nu stond Marken op het programma. De belangstelling was groot. Zo groot dat zelfs een paar mensen met privé-auto moesten aansluiten, omdat de 65 plaatsen in de bus niet eens voldoende waren.

Marken is in binnen- en buitenland bekend; ook de meeste Broekers komen, misschien wel met enige regelmaat, op Marken. Maar Marken bezoeken onder leiding van de beste gidsen van het eiland, is toch iets anders. Na een hartelijk welkomstwoord in het dorps huis van Adriana Stam van de organisatie Rond Marken gaf van Jan Schild, gids en schrijver van het boek 'Brood op de plank', een inleiding over het ontstaan en de geschiedenis van het voormalige eiland.

Na de thee werd de groep in vieren gedeeld voor een boeiende wandeling langs de kleurrijke huizen, door de smalle steegjes en langs de verschillende terpen en werven van het schiereiland. Na de wandeling kwam de gehele groep weer tezamen in 'de Vriendschap' (het kleine café aan de haven) voor een heel gezellige nazit met een drankje en een hapje. Om 18.00 uur was het gezelschap, na een uiterst geslaagde middag, weer terug in Broek. Beslist iets om er in te houden, die uitstapjes.

Gelukwensingen voor burgemeester Koker

De dag van heden was voor deze gemeente een dag van algemeene vreugde. De Edel Achtb. Heer C.Koker, burgemeester dezer gemeente (c.a.), mogt als toen gedachtenis vieren van zijn 25 jarig bestuur. Vroeg in den morgen wapperden vele vlaggen en den ganschen dag deed de belangstelling der ingezetenen zich kennen door gelukwensingen van ge-ringen en aanzienlijken, vergezeld van fraaije geschenken. Onbekrompen gulheid wachtte oud en jong ten huize van den burgemeester, en maakte den geheelen dag voor hem een ware feestdag. Groot was de blijdschap der behoeftigen, aan welke door Zijn Edel Achtb. Eene uitdeling geschiedde van vleesch en aardappelen. Niet minder groot de vreugde der 150 school-leerlingen, die aan de woning van Z.Ed.Achtb. onthaald en met een prentgeschenk begiftigd werden. Des avonds vereenigde zich eene talrijke schaar der meest respectabele inwoners in de openbare school dezer plaats.

Ten dien einde was het schoolgebouw rijkelijk met vlaggen en groen versierd. Zang en muziek van kinderen en anderen, achtervolgd door eene danspartij, deden deze feestviering in de meest

gewenschte orde tot de morgen voortduren. Gevoelig voor al de blijken van hoogachting en genegenheid, kort na de herstelling van eene zware ziekte, thans op dezen feestdag en feestavond aan het hoofd van ons bestuur be-

*Portret van Cornelis Koker Czn.
schout van 22-04-1819 tot 27-08-1825
en burgemeester van 27-08-1825 tot
11-03-1849 van Broek in Waterland*

toond, gaf Z.Ed.Achtb. in korte gepaste bewoordingen te kennen, hoezeer hij daardoor was getroffen en zich gaarne aan de behartiging der belangen van eene gemeente wilde blijven toewijden, die hem deze dag tot een der gelukkigen zijns levens had gemaakt. Den 25sten daaraanvolgende gaf de burgemeester een diner in de herberg en had het genoegen de hoofden der besturen uit Waterland met de deftigste inwoners dezer plaats, in gulle vrolijkheid en hartelijke deelneming in zijn genoegen, om zich vereenigd te

zien. Lang zal de feestviering van onze burgervader in zijne en onze herinnering blijven leven. Achtung en eer zullen den man blijven volgen, wiens 25jarige getrouwe pligtsbe-trachting de liefde van alle ingezetenen heeft doen verwerven. De goedkeuring van Hem, die allen zegent, bekroone immer al zijne bemoeijingen!

Uit: Algemeen Handelsblad, 01-05-1844

Nieuwe castelyn in de Witte Swaan

JAN CORNELISZ NOOM, Castelyn uit de Blauwe Druif, tot Broek in Waterland, maakt aan alle Heeren Passagiers en verder aan een iegelijk bekend, dat Hij zyn intrek genomen heeft in de Herberg de Witte Swaan, staande medegelegen tot Broek in Waterland, aan de

Rey Weg; presented derhalven zyn dienst, en beloofd een ieder zo veel als in zyn vermogen is naar genoegen te bedienen; ook kan men aldaar open en overdekt Reytuig, te huur bekomen.

Uit: Amsterdamsche Courant, 01-05-1764

Hoe schoon en proper was Broek in Waterland aan het eind van de negentiende eeuw! Niet voor niets werd er alom de spot mee gedreven. Lees hier het verslag van een Franse toerist.

(On)vriendelijke bewoners

Litho uit: A.J. van der AA, Ons vaderland en zijn bewoners, Amsterdam 1857.

Ik maakte een reis in Holland. Gij kent Broek niet en gij vraagt U zeker af hoe het mij in de gedachten is gekomen een landstreek te gaan bezichtigen, waarvan de naam aan niets herinnert. Welnu, mijn waarde vriend, die Broek niet heeft gezien heeft niets gezien. Bovendien het eerste woord dat mij een Franschman, dien ik op reis ontmoette, toevoegde, was: Vergeet niet Broek te gaan zien. Waarom? Vroeg ik. Ga en zie.

Ik ging. Te Buksloot aangekomen, nam ik een huurrijtuig en zeide aan den koetsier, die een weinig Fransch sprak: Naar Broek! De koetsier vertrok. Niets duidde iets bijzonders aan: het landschap is zeer onbeteekenend, en het speet me bijna dat ik mij op reis had begeven, toen het rijtuig ophield. Zijn wij er? Vroeg ik aan den koetsier. Ja mijnheer. Goed. Kunt gij mij met Uw rijtuig de stad inrijden? Neen mijnheer. Waarom niet? Omdat dit de straten zou vuil maken. Zijt gij gek? Neen mijnheer.

Zijn de straten hier dan ingelegd? Hoogstwaarschijnlijk dat de goede man mij niet juist begreep, want hij antwoordde mij: Ja mijnheer. Het is overigens eene gewoonte der Hollanders om altijd 'ja, mijnheer' te antwoorden, ook al begrijpen zij geen woord van hetgeen men hun vraagt. Wacht mij dan hier, zeide ik aan den koetsier. Goed mijnheer. Ik stapte uit het rijtuig en ging naar het dorp. Daar kwam mijn koetsier hard aanlopen met een borstel, om mijne kleederen en mijn laarzen

schoon te maken. Ik dankte hem wel voor zijne beleefdheid, ofschoon ik het doel er van niet wel begreep, en ging mijn weg.

Overal, waar ik zag, waren de zonneblinden gesloten. Ik ontmoette geen levende ziel en hoorde niet het minste geluid. De straat was met keisteenen van verschillende kleur bestraat en glimde alsof men de steenen had geboend, de gevels der huizen, bijna allen van hout, waren allen met eene wanhopige gelijkheid geverfd, terwijl het scheen alsof men alles gevernist had. Ik naderde een huis om mij te overtuigen of de verf wel droog was en kwam met mijn duim aan den muur.

Oogenblikkelijk verscheen een man die mij had bemerkt - ofschoon ik niet weet waar hij kon zijn van daan gekomen, daar de geheele stad levenloos scheen - zag mij met dreigende blikken aan en nam zijn zakdoek om mijn vingerdruk op den muur weg te vagen.

Ik was geheel verbluft, maar vervolgde toch mijn weg. Toevallig zag ik ergens een boom staan, waarvan ik een tak afbrak om er een stok van te maken. Het spreekt vanzelf dat ik daartoe den tak van zijn bladeren moest ontdoen, die ik een voor een wegwierp. Oogenblikkelijk hoorde ik een groot gedruisch; ik keerde mij om en zag een geheele troep mannen en vrouwen die de bladeren opraapten en mij een zee van verwenschingen toezonden. Eenige andere vrouwen maakten eerst hare schoenen schoon, voor te komen zien wat er toch gaande was.

Ik wist waarlijk niet wat te beginnen te midden van die schreeuwende troep menschen, toen ik gelukkig mijn koetsier gewaar werd, die ergens het rijtuig had gestald, en mij nu was komen opzoeken om mij tot wegwijzer te dienen. Hij deed de menschen begrijpen dat ik een vreemdeling was en dat ik niet moedwillig de bladeren op de straat had geworpen. Het scheen dat dit hielp, want men liet mij verder met rust en het gehele troepje ging naar huis.

Gelukkig voor U dat slechts vrouwen U hebben gezien, zeide mijn koetsier: waren het mannen geweest, dan zoudt gij er zoo goed niet zijn afgekomen. Wel, dat is al heel aardig! Maar wat betekent dit dan toch? vroeg ik. Wat dat beteekent, mijnheer, dat zal ik U zeggen. Iederen dag worden de straten schoongemaakt, alsof het kamers waren en de inwoners vinden dit zoo mooi dat zij maar steeds te huis blijven, uit vrees van de straat vuil te maken. Inderdaad? Stellig mijnheer. Maar dat is nog niet al. De ondervinding leerde dat de kinderen steeds de straten vuil maakten. Oogenblikkelijk werden al de huisgezinnen met kinderen uit het dorp verbannen. Er wonen hier slechts ongehuwden.

Ook wordt er niet gerookt, omdat er menschen zijn die onder het roken spuwen. Er zijn ook veel honden, maar die blijven steeds in huis; kwam er een hond de deur uit, dan werd hij zeker dood geslagen. En bleef een Franschman wat te lang naar een muur zien, onmiddellijk kreeg hij een emmer water op het hoofd. Toen keizer Napoleon Broek bezocht, bracht men hem aan de ingang van het dorp pantoffels, uit vrees dat hij met de hakken van zijn laarzen de straatsteen zou beschadigen.

Gij begrijpt dat ik mij haastte dit liefelijk dorp en zijne vriendelijke inwoners te verlaten. Ik liet mij zo spoedig mogelijk weder naar Amsterdam brengen waar ik gelukkig weder stof en modder in overvloed voel.

Uit het Grand Journal, in vertaling verschenen in het Dagblad van Zuidholland en 's Gravenhage van 13 november 1866.

Onze bijna 400 jaar oude kerkklok krijgt een nieuwe (klokken)stoel!

Het is een poosje stil geweest. Niet alleen op zondagmorgen ter aankondiging van de komende kerkdienst, maar ook ter aankondiging van een begrafenis, een huwelijk, of de geboorte van een nieuwe Broeker. Maar gelukkig is deze noodzakelijke stilte inmiddels weer hersteld. Dit vertrouwde dorpsgeluid werd al snel door veel dorpsgenoten gemist.

De oorzaak was, dat de klokkenstoel van onze eeuwenoude kerkklok, welke in 1624 gegoten is, hoog nodig aan vervanging toe was. De iepenhouten stoel was al enkele malen hersteld, maar was nu zo slecht geworden dat er een compleet nieuw stel lage moest komen. Hoe oud de stellage is, is ons helaas (nog) niet bekend. Een compleet nieuwe hard houten klokkenstoel werd begin November door de fa. Leguit & Roos vervaardigd, naar boven gehesen en geplaatst.

De prachtige klok met een middellijn van 1.37 M, heeft al een lange geschiedenis achter de rug en heeft het volgende randschrift: **VERBUM. DOMINI. MANET. IN AETERNUM. HENRICUS. MUERS. ME. FECIT. ANNO. 1624.**

(Het woord des Heren blijft in der eeuwigheid. Henricus Muers heeft mij gemaakt in 1624)
Hieronder staan twee wapens van Zuiderwoude met het woord **SVYDERWOVT**.

Oorspronkelijk is de klok afkomstig uit de in 1623 gebouwde kerk van Zuiderwoude. In de 16de en 17de eeuw was Zuiderwoude een zeer welvarend dorp en was het zelfs twee keer zo groot als dat het nu is. In die periode voeren de schepen af en aan naar Suriname, de Levant en naar de Oostzee. Na de veepest in het begin van de 18de eeuw, raakte het dorp langzaam in verval en kwam Zuiderwoude in financiële problemen. In 1811 werd, op last van Napoleon, besloten de gemeente Broek met Zuiderwoude en Uitdam te verenigen. Deze laatste twee dorpen bleken achterstallig te zijn met het betalen van 'verponding'. Broek bleek bereid deze gelden te betalen en aldus werd middels een verrekening de klok door Broek aangekocht.

Hieruit blijkt dat de Broekers (ook nu nog wel eens) ten onrechte worden betiteld als 'klokke-dieven'.

(W. van Engelenburg, 1907)

'Als-ie maar wit zag en naar melk smaakte'

Wat iedereen nu weet over de Waterlandse boer

De grote zaal in Het Broekershuis was tot aan de bar gevuld met zo'n 115 belangstellenden, toen daar op 12 november Henk de Gier en Johan Oskam, vroegere buurjongens uit de Noordmeer, uit eerste hand vertelden over het boerenleven in Broek in Waterland. Wie, toen hij binnenkwam, weinig of niets wist over met name de melkveebedrijven in ons dorp, ging beladen met feiten, weetjes en anecdotes 's avonds laat weer naar huis.

Henk vertelde het verhaal dat Johan had samengesteld, Johan verzorgde de cijfers en plaatjes. Henk is van 1949, Johan van 1953. Ze hebben beiden nog op het melkkrukje gezeten, maar dat moeten we vooral niet romantiseren. "Het waren armoedige tijden; tot 1956 was er geen waterleiding en geen riolering in de Noordmeer."

"Je werkte van jongsaf mee. Zodra je teugels kon vasthouden en ho en vort kon zeggen, zat je op de vorkjesschudder. Dat was een machine met handjes die gras in de lucht gooiden," vertelde Henk de Gier. "Maar die machine liep snel vast; in plaats ervan kwam de tommeleschudder die het hooi oppakte en over zijn rug om en om gooide. Nu is er de cirkelschudder, een mixer die het gras door elkaar gooit. Drie rondjes over het land en klaar is Kees."

De Waterlandse boeren waren veeboeren, die koeien hielden voor de melk. "De melk werd in houten vaten rechtstreeks naar Amsterdam gebracht," zei De Gier. "Dat was goedkoper dan hem hier te verkazen." Het was supergemakkelijk om melkveeboer te worden. "Je vroeg een busnummer aan en zette je melk aan de weg - dat was alles."

Aanleggen van de melk was volkomen legaal. "Op de melkmarkt bij de Nicolaaskerk was een kraan. Daar kon je voor twee cent een emmer water halen. Dertig liter melk werd gemakkelijk aangelengd met twaalf liter water. Als-ie maar wit zag en naar melk smaakte, was het in orde." In 1945 telde Broek in Waterland 54 melkveebedrijven. In 2012 zijn er nog negen melkveebedrijven en een stuk of tien andere boerenbedrijven. Het krukje heeft, via allerlei 'tussen'-vernieuwingen, plaats gemaakt voor de machine. In plaats van de bus aan de weg is er de melk-tank. En de koe zelf is, dankzij de kunstmest, zwaarder, hoger en langer dan haar overgrootmoeder was.

***Vereniging Oud Broek in Waterland
wenst alle medewerkers en leden
gezellige kerstdagen en een
opbouwend en gezond 2013***

Foto: Pieter Spaans

